

NUR SİNEM KOUROU
AKP, Kadınları Nasıl Kazanıyor

NUR SİNEM KOUROU İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir. Araştırmaları, toplumsal cinsiyet ve siyaset ilişkisi, toplumsal cinsiyet karşıtlığı ve Türkiye'de kadınların siyasal katılımına odaklanır. 2022 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nden doktora derecesini almış ve doktora tezini yazarken Yale Üniversitesi'nde Fox International Fellowship kapsamında bir yıl misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Aynı yıl Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi tarafından verilen Dicle Koğacıoğlu Makale Ödülü'ne layık görülmüştür. Dr. Kourou'nun makale ve kitap bölümleri farklı akademik platformlarda yayımlanmıştır. Ayrıca British Academy tarafından desteklenen Türkiye'deki ultramilliyetçi aktörler üzerine bir araştırmada doktora sonrası araştırmacı olarak görev almıştır.

İletişim Yayınları 3513 • Araştırma-İnceleme Dizisi 600

ISBN-13: 978-975-05-3786-8

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Merve Öztürk

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Resul Deniz

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Evrem Türköz

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

NUR SİNEM KOUROU

**AKP,
Kadınları
Nasıl Kazanıyor**
“Sokak Sokak, Ev Ev, Kapı Kapı”

Kızıma ve anneme...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	7
Giriş	11
Kadınların sağ partilerde işi ne?:	
Anti-feminizme rağmen kadınların siyasal katılımı	21
Kadınların siyasallaşmasını AKP ile anlamak:	
AKP'nin Toplumsal Cinsiyet Sözleşmesi ve kadınlar	26
Araştırma yöntemi	31
Kitabın bölümleri	45
BİRİNCİ BÖLÜM	
AKP'NİN TOPLUMSAL CİNSİYET SÖZLEŞMESİ	49
AKP'nin makbul kadını	53
Ev: Ailenin kalbi, kadının yeri	59
Evinin hanımı: AKP siyasetinin baş aktörleri	64
Annelik: Kadın anne ise kadındır	70
AKP'nin kadınlara yönelik popülist siyasal aksiyonu	76
Başörtüsü: Müesses nizama karşıtlığın hafızası	76
Seçmen velinimettir, kıymeti bilinmeli	89
Evin siyasete açılması: AKP'nin ev ziyaretleri	91
Seçmenin inşası: AKP'nin kadın desteğini oluşturması	97
Kadın seçmen inşasında ve konsolidasyonunda	
AKP'li STK'lar (GONGO'lar)	100

Kadın seçmen inşasında ve konsolidasyonunda belediyeler	105
Türk siyasetinin rock starı: Kadınlar ve Reis	109

İKİNCİ BÖLÜM

AKP KADIN KOLLARI: PARTİ SİYASETİNİN ETKİN GÖRÜNMEZ AKTÖRLERİ	115
Kadın Kolları siyaseti ve Türkiye’de Kadın Kolları	118
AKP’li kadınların ataerkillikle pazarlığı	121
Kadın Kollarının doğası: AKP’nin partili makbul kadınları	124
Sınırların sağladığı fırsatlar: “Buraya sadece kadınlar girebilir”	140
Zaman ve mekânın kısıtlarında kadınların yarattığı imkânlar	148
Ataerkil sınırların kabulü	154
Özgürleşmeden güçlenme: Kadınlar arasında birinci	159
AKP’li kadınların siyaseti	168
Annelerin siyaseti: Toplumsal cinsiyet sözleşmesinin siyasal performansa dönüşmesi	170
Mahalle siyaseti: Sokak sokak, ev ev, kapı kapı	181
Mahalle başkanları: Mahalle başkanı çalışırsa mahallede işler daha kolay ilerler!	188
Gündelik hayatın siyaseti: Geleneksel rollerin yeniden inşası	193

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN SEÇMENİN SİYASAL FAİLLİĞİNİN OLUŞMASI: AKP’NİN RUTİNLEŞEN KADIN SEÇMENLERİ	207
Rutin nasıl başladı?: “Elim AK Parti’den başkasına gitmez”	212
Kadın seçmenin Erdoğanı: “Evet, ben Reisciyim!”	216
Kadın seçmenin AKP’si: “Bizden biri gibi!”	229
AKP’ye duyulan vefa: “Nasıl vazgeçelim bu kadar yaptıkları şeyden sonra?”	234
Örtüşen dünya görüşleri: “Kendimi en mutlu hissettiğim yer evim, zaman ise çocuklarımla geçirdiğim zaman”	236
Ya AK Parti ya hiçbiri	244
SONUÇ	249
KAYNAKÇA	263

TEŞEKKÜR

Bu kitabın ilerleyen sayfalarında karŐınıza çıkacak araştırma ıktıları, doktora tezimin Türkçe olarak yeniden yazılmıŐ halidir. Fikirlerin olgunlaŐmasının, araştırma ve yazım süreçleri kadar zaman aldığı bu çalıŐma, zihnimde Őekillenmesinin ardından saha çalıŐmalarıyla somutlaŐtı ve nihayet bu sayfalarda yerini aldı. Çalışmanın her aşamasında yanımda olan hocam Prof. Dr. Asım Karaömerlioğlu'na minnettarlığımı ifade etmek sadece nezaket gereği değil, kalbimin derinlerinden gelen bir teŐekkrumdr. Ayrıca, araŐtırmanın baŐlangıcından itibaren fikirlerini benimle paylaŐan ve akademik yolculuğumda rehberlik eden Prof. Dr. Cengiz Kırılı ile Doç. Dr. NurŐen Grboğa'ya sonsuz teŐekkrlerimi iletmek isterim. Bu çalışmanın yayımlanması sürecinde gösterdiği destek ve anlayıŐ için değerli editörüm sevgili Merve ztrk'e de Őükranlarımı sunuyorum.

Bu süreçte dostlarım ve ailem, endiŐelerimi yatıŐtırıp coŐku-larımı paylaŐarak bana kucak açtılar. 2015'te, kendisi doktora tezini, ben ise yüksek lisans tezimi teslim ederken tanıŐtıĐımız günden bu yana bana rehberlik eden, her sorunumda bıkmadan yanımda olan ve sevinçlerimi paylaŐan Doç. Dr. Hazal Papuular'a; aklı, neŐesi ve fikirleriyle bana ıŐık tutan Dr. Zehra Atik'e; sağduyusu ve temkinli yaklaŐımıyla beni pek çok

kez kendime getiren, araştırmamı detaylıca okuyarak katkıda bulunan oda arkadaşım Dr. Ahmet Cemal Ertürk'e, akademik motivasyonumu düşürmeden yol alabilmemde rol model olan Doç. Dr. Özge Zihnioğlu'na özellikle teşekkür etmek isterim. Ayrıca, doktora eğitimime başladığım yıl araştırma görevlisi olarak katıldığım ve ardından dr. öğretim üyesi olarak çalışmaya devam ettiğim İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki tüm meslektaşlarıma içtenlikle teşekkür ederim.

Araştırma ve doktora sürecinin yalnızlık gerektirdiği ve akademik üretimin ancak bu şekilde mümkün olabileceğine dair yaygın görüşler, bu çalışmanın serüveninde doğrulanmadı. Aksine, bu yolculuk bana yalnızlığın ötesinde birbirinden değerli dostluklar kazandırdı. Tez çalışmam sırasında misafir araştırmacı olarak bulunduğum Yale Üniversitesi, sunduğu akademik ortamları araştırmamın gidişatını şekillendirmemde ve bugünkü haline ulaşmasında önemli bir rol oynadı. Burada tanıştığım ve dostluklarını hiç esirgemeyen Dr. Özgen Felek, Dr. Paris Aslanidis ve Dr. Malika Zehkni'ye de yürekten teşekkür ederim. 2022'de Türkiye'ye döndüğümde, Dr. Feyza Akınerdem ile tanışarak doktora sürecimin ardından azaldığını düşündüğüm araştırma motivasyonumu yeniden ve büyük bir heyecanla kazandım. Onun bana verdiği ilham ve bu çalışmanın anlamına dair sağladığı cesaret için sonsuz minnettarım.

Evden çalışmayı seven biri olarak, eşim bu çalışmanın her aşamasında yanımdaydı. İş hayatım, doktora öğrenciliğim ve araştırma süreçlerimde karşılaştığım tüm sıkıntılarda gösterdiği sakin tutumuyla ve ailemiz büyürken aldığı sorumluluklarla bana güç verdiği için ona derin bir teşekkür borçluyum. Babam Rüşan Kılıç'ın, "Buzdolabında ne eksik?" diye sorduğu basit ama anlamlı sorularla gösterdiği destek; kardeşim Okan Kılıç'ın, çalışmalarımı merakla dinlemesi ve sorduğu sorularla beni motive etmesi, şimdi geriye dönüp baktığımda ne kadar kıymetli olduğunu anladığım şeyler. Her birine tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın ilhamı, Türkiye’de hiçbir kadının hayatının adil olmadığını ama buna rağmen başa çıkma yollarını bulabildiklerini gzlememden doğdu. Bana her zorluğun bir ozm olduğunu öğreten annem Türkan Kılıç’a ve manevi annem Mediha Darcan’a duyduğum teşekkür, hiçbir kelimeyle tam anlamıyla ifade edilemez. Ve kızım, Nursum... Hayatın tüm zorluklarına rağmen içimde hep parlayan ışığım olduğun için en büyük teşekkürü sana borçluyum.

GİRİŞ

Bugün dünya siyaseti, Türkiye'nin uzun yıllardır Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile –öncesinde de Refah Partisi ile– deneyimlediği toplumsal ve siyasal bir durumun şaşkınlığında: Kadınların sağ partilere artan ilgisi. Kadınlar seçmen, siyasetçi, lider, parti üyesi ve aktivisti olarak, sağ kanadın her renginde –sağ, radikal sağ ya da popülist sağ partilerde– gittikçe varlıklarını artırıyor ve sağ siyasetin kafa karıştırıcı özneleri haline geliyorlar. Özellikle bugün Avrupa'nın muhafazakâr sağ kanat partilerin kadın liderlerle temsil edildiğini görüyoruz. Alice Weidel'in Almanya'nın aşırı sağ partisi AfD'deki, Le Pen'in Fransa'daki Front National'deki parti liderlikleri ve son olarak İtalya'da Giorgia Meloni'nin parti liderliğinden ülke liderliğine gelişi sağ siyaset ile kadın ilişkisini anlamaya çalışanlar için yeni sorular ortaya çıkardı. Bunların en başında kadınların erkek egemen partilerde nasıl ve neden liderlik pozisyonuna gelebildikleri idi. Buna cevap olarak ise sağ partilerin kadın temsilini, kadın oylarına talip olması ve kadın figürlerle bu oyları çekebilecekleri bir strateji olarak görmeleri veriliyor. Son seçim sonuçlarına bakıldığında İtalya ve Fransa'da bu strateji işe yaradığı gibi duruyor. Bu sadece Avrupa'da gözlemlenen bir durum da değil. Hindistan'da

Modi liderliğindeki BJP'ye kadınların erkeklerden daha fazla oy verdiği ve bunun temelinde yatan sebebin ise BJP'nin diğer partilerden daha fazla kadına seçim öncesi aday listelerinde yer vermesi olduğu öne sürülüyor. Ama kadın seçmenler için kadın aktörlerin çekici unsur olmadığı durumlarda da sağ partilere oy vermeye meyilli oldukları örnekler var. Polonya'da PiS'in kadın ve erkek seçmenleri birbirine neredeyse eşit ya da AKP'de kadın seçmenlerin kadın adaylar ya da siyasetçiler için AKP'ye oy verdiklerini iddia edemeyiz ama kadınların siyasette olmalarının kadın seçmeni mobilize edebilmesinin AKP'deki oyların cinsiyet dağılımının eşit olmasında etkili olduğu çıkarımını yapabiliriz. Yani kadınların sağ partilere hangi düzeyde olursa olsun katılmalarını açıklayabilen tek bir gerekçe yok gibi duruyor. Her partinin kendi ulusal ve yerel dinamiklerindeki işleyişine, toplumsal cinsiyet gündemine ve kadınlarla kurduğu ilişkiye bakmak gerekiyor. Yine de kadın aktörlerin siyasi partilerdeki görünürlükleri, kadın seçmenlere ulaşmaları ve sağ partilerin feminist vaatleri olmasa bile –hatta tam zıt yönde ilerleseler bile– kadınları ilgilendiren meseleleri gündemlerine alarak sağ siyasetin erkek egemen doğasına kadınları çekebildiğini genel bir iddia olarak öne sürebiliriz.

Bu kitap bu sürecin AKP'de nasıl ilerlediğine odaklanıyor. Türkiye'nin AKP ile yoğurulmuş yıllarındaki siyasal ve toplumsal gündeminde kadınların yerini anlamaya ve anlatmaya yeterince yer ayrılmadığını gördüm. Oysa, AKP kurulduğu ilk günden itibaren geniş katılımlı bir parti teşkilatlanması¹ oluşturmuş, kadınları da bu yapının tahrik kuvveti olarak parti siyasetinin ve seçmen mobilizasyonunun taşıyıcı gücü yapmıştır. Siyasete parti aktivisti olarak dahil olan kadınlar ise partinin taleplerini sahada yerine getirmiş ve onlardan en beklenen işi yaparak kadın seçmenlere doğrudan ulaşabilmişlerdir. Tüm bu “kadınlaşma” sürecinin, partinin İslâmi-mu-

1 AKP'li parti aktivistleri, parti çalışmalarından ya da organizasyonundan bahsederken özellikle teşkilat kelimesini kullanıyorlar. Bu sebeple kitapta parti örgütü ya da organizasyonu yerine sıklıkla “teşkilat” kelimesini kullanıyorum.